

ΕΝΑ ΣΥΝΤΑΡΑΚΤΙΚΟ

«Όγδόντα χειμώνες θαραίνουν την κεφαλή μου, χίλιες - δυό αρρώστιες έξαντλούν τις παγωμένες αισθήσεις μου και μόρσεσα, χωρίς να βγάλω μιάν αδύνατη και τελευταία πνοή, μόρσεσα να δώ το μαρτύριο μιās αγαπημένης κόρης, την ντροπή ενός άλλου από τα παιδιά μου και να παραστώ στην σπαρακτική άγωνία τόσων μαρτύρων.

»Κατοικούσα στον Πολύγυρο: έκει είχα γεννηθῆ κι' έκει έμμενε ἡ οικογένειά μου. Είχα από την κόρη μου μιὰ έγγονή, την Έλένη, που ήταν 15 χρονών και πανέμορφη. Ήταν τὸ λουλούδι τῆς αύγῆς, δροσάτο και πλούσιο σὲ άρωμα. Άλλοίμονο! Ήρθε τὸ θράδυ και τὸ είδα να μαραίνε-ται. Και από ποιὸ χέρι; Ένός φριχτοῦ θαρδάρου. Έλένη, τρυφερή Έλένη, τρέχεις άλαφιασμένη να καταφύγης στην άγκαλιά μου που τρέμει. Φριχτοὶ δαιμονισμένοι φτάνουν και τὰ μάτια τους γυαλίζουν από άσέλ-γεια. «Ο ένας άπ' αυτούς είναι ὁ πιὸ φριχτός... Καημένη Έλένη! Σε παίρ-νουν και για τελευταία φορά άκούω τῆ φωνή σου άλλαγμένη από τὴν ά-πελπισία. Έλένη, δὲν σὲ ξαναείδα πλέον... Ή δυστυχισμένη μητέρα σου δὲν υπῆρξε μάρτυς αὐτοῦ τοῦ έγκλή-ματος: Ένας θάρδαρος τὴν είχε ά-λυσοδέσει και τὴν έσερνε μέσα σ' ένα άλλο παραδάνι γυναικῶν που προω-

Είχε έκδοθῆ στο Παρίσι, στὰ 1826, ένα μοναδικὸ βιβλίο με τὸν τίτλο «Οἱ Έλληνίδες πρὸς τίς Γαλλίδες, άφηγήσεις τῶν δει-νῶν τους», πολύτιμο αληθινὰ κείμενο, άγνωστο άκόμη στην Έλ-λάδα, που είχε ὅμως παίξει τὸν ρόλο του τότε στην δημιουργία τοῦ φιλελληνικοῦ ρεύματος στην Γαλλία. Σελίδες του δλόκληρες είναι άφιερωμένες στην άφήγηση μιās γριῆς Πολυγυρινης, που άποτελεῖ μιὰ ζωντανή και αἰθεντική μαρτυρία για τὰ δεινὰ τῆς Χαλκιδικῆς. Γι' αὐτὸ και τὴν παραθέτουμε στὰ κύρια σημεῖα της:

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ

ρίζονταν για τὴν σκλαβιά. Ήρθε ἡ σειρά μου, με έδεσαν στην άλυσίδα τῆς κόρης μου κι' ακολουθήσαμε τοὺς Όθωμανοὺς ὡς τὴ Θεσσαλονίκη, ὅ-που έκαναν τὴν θριαμβευτική τους είσοδο με τὰ ματωμένα λάφυρά τους.

»Ὡστόσο οἱ Έλληνες που είχαν ξεφύγει από τὴ σφαγή είχαν ὀχυρω-θῆ στη χερσόνησο τῆς Κασσάνδρας. Σε λίγο, ὅταν έφθασαν ὁ καπετάνιος Διαμαντῆς και πεντακόσια παλληκά-ρια, άρχισαν τὴν επίθεσι και νίκη-σαν, στην πρώτη μάχη, τοὺς Τούρ-κους, που τοὺς αδυνάτιζε κάθε μέρα

ἡ αρρώστια και ἡ λιποταξία. Ἡ εἴ-δησι διαδόθηκε στη Θεσσαλονίκη και φοβηθήκαμε αίματηρὰ αντίποινα. Χι-λιάδες Χριστιανοὶ είχαν κλεισθῆ, ὅ-ταν άρχισαν οἱ διωγμοί, στὶς έκκλη-σίες, που είχαν μεταβληθῆ σὲ φυλα-κές. Κάθε μέρα έβγαζαν μερικοὺς και τοὺς βασάνιζαν ὡς ὅτου να ὀμω-λογήσουν που είχαν θάψει τὸν θησαυ-ρὸ τους και τοὺς σκότωναν μόλις ὀ-μολογοῦσαν.

»Ὁ Άμπουλουμπούντ, ὁ παλιὸς αὐτὸς σκλάβος, είχε διορισθῆ πασῶς τῆς Μακεδονίας. Ὁ Τούρκος αὐτός,

Τὰ φρούρια τῆς Κασσάνδρας πέφτουν τὸ ένα μετα τὸ άλλο. (Εικόνα από τὴν «Ιστορία τῆς Νέας Έλλάδος». Λονδίνο 1823).

δ πιό άγριος από όλους, έφερε τή φωτιά και τó σίδερο στα μοναστήρια του Άγίου Όρους και προχώρησε στη Νάουσα, πού οι κάτοικοί της υπέστησαν τήν τύχη των νικημένων αδελφών τους. Έπειτα από τις άγριότητες αυτές, ó Άμπουλουμπόντ συνέχισε τήν δράσι του στη Θεσσαλονίκη, όπου κατελήστευε τούς Έλληνες και κατόπιν τούς δολοφονούσε. Είχε φέρεi από τή Βέροια πολλούς όμήρους και τούς παρέδωσε στα βασανιστήρια. Μόνο 34 από τούς δυστυχημένους αυτούς άντεξαν στη δοκιμασία του πυρωμένου σιδήρου και του βραστού λαδιού.

»Λίγες μέρες αφού φτάσαμε στη Θεσσαλονίκη, μάς πήγαν, τήν κόρη μου κι' έμένα, μπροστά στον Άμπουλουμπόντ. Μόλις μάς είδε φώναξε: «Άπαρνηθήτε τόν Χριστό, λατρεύτε τόν Προφήτη». Άπαντούμε κάνοντας τόν σταυρό μας, εκείνος κάνει ένα νεύμα άγριότητας και οι δήμιοι μάς σέρνουν. Σε λίγο άκούμε σπαρακτικές φωνές, ανάκατες με νιαουρίσματα. Βλέπουμε μπροστά μας ένα μεγάλο περίβολο. Ω! θανάσιμη έκπληξι! Σάκκοι, πού κλείουν μέσα ζωντανά πλάσματα, κυλούν στο λιθόστρωτο: άλλοι περιέχουν μία γυναίκα καταξεσχισμένη από τις δαγκωματιές πεινασμένων ποντικών ή άγριέμων γάτων, άλλοι κινούνται, είναι επίσης «κατοικημένοι», περιμένουν ένα θύμα.

»Ο Άμπουλουμπόντ, άκολουθούμενος από άλλους άρχηγούς, έρχεται να παρακολουθήσει τά βασανιστήρια και να τά κάνει ακόμα πιό φριχτά... Κι' εγώ σκέπαζα με τις φωνές μου τις φωνές έκατό θυμάτων. Έγώ, παγωμένη από τά χρόνια, χαμένη από τήν άπελπισία, άρρωστη, σώθηκα και ή κόρη μου πέθανε από άνείπωτα βασανιστήρια... Άνάμεσα στους Τούρκους πού συνώδευαν τόν Άμπουλουμπόντ ήταν ένας παλιός καδής του Πολυγύρου, πού κάποτε ó άντρας μου τού είχε προσφέρει σημαντική έξυπηρέτησι.

»Ο Τούρκος αυτός ήταν άνθρωπος, δέν μπόρεσε να ξεχάσει τήν άνάμνησι του ευεργέτη του. Οι θρήνοι μου κίνησαν τήν προσοχή του, με άνεγνώρισε και, προσκυνώντας τόν πασα, τού ζήτησε να μου χαρίσει τή ζωή. Τήν παράκλησι αυτή δέν μπόρουσε να τήν περιφρονήσει ó φιλόδοξος Άμπουλουμπόντ, γιατί ó Τούρκος πού τήν υπέβαλε ήταν στενός φίλος του Ρεϊπ - έφέντη. Ο τύραννος με κύτταξε με πικρό χαμόγελο κι' έκανε νόημα στους δημίους να με αφήσουν, χωρίς ώστόσο να μου δώση τήν έλευθερία μου. Τό τέρας αυτό θέλησε, από τή λύσσα του πού δέν μπόρουσε να με βασανίσει, να βασανίσει τήν ψυχή μου, αναγκάζοντάς με να παρακολουθήσω ως τό τέλος τά τρομερά μαρτύρια εκείνης τής ήμέρας. Ίκανοποιήθηκε... Η κόρη μου ξεψυχούσε. Έκατό άλλες δυστυχημένες ξεψυχούσαν με τά ίδια βασανιστήρια.

»Έκλεισα τά μάτια, αλλά δέν μπόρουσα να μήν άκούω και τις προειομασίες του έγκλήματος και τόν σπαραγμό των θυμάτων. Τό όνομα μάς διάσημης μάρτυρος, όταν τό πρόφεραν οι δήμιοι, μ' έκανε να μισανόίξω τά μάτια. Θεέ μου! Ήταν ή ένάρετη σύζυγος του γενναίου καπετάνιου Τάσσου και τό μαρτύριο πού τήν περίμενε ξεπερνούσε τά μαρτύρια των άλλων Έλληνίδων.

»Τό τελευταίο αυτό έγκλημα έκλεισε τήν ήμέρα εκείνη των βασανιστηρίων. Οι δήμιοι είχαν κουρασθή από τις αίματηρές εκτελέσεις και οι τύραννοι είχαν ενοχληθή από τις σπαρακτικές φωνές. Ο προστάτης μου ήρθε τότε και με ώδήγησε στο κίόσι του. Εκεί διαπραγματεύθηκε τήν παράδοσί μου με μερικούς πράκτορες των Έλλήνων. Όταν έφθασα στον καταυλισμό των αδελφών μου τούς άφηγήθηκα όσα έγιναν κι' άπάντησαν στην άφήγησί μου με φωνές φρίκης και έκδικήσεως...». 4

Οι άγνωστοί άγωνιστάι του Βορρά στο Νότο

Δέν είναι στο διάγραμμα του σημειώματός μου αυτού, και φυσικά δέν ήταν δυνατόν να είναι, ή έξιστόρηση τής συμμετοχής τής Χαλκιδικής στον άγώνα τής Έλευθερίας. Παρετέθησαν μόνο λίγα χαρακτηριστικά κείμενα για μία γεύση τής συμβολής του τόπου αυτού στην Έπανάσταση αυτή. Στα τελευταία χρόνια είδαν τό φώς τής δημοσιότητας πολλά έγκυρα βιβλία πού διαπραγματεύονται τό θέμα αυτό.

Θά ήθελα τούτο μόνο να προσθέσω εδώ. Όπως και πιό πάνω αναφέρω, πολλοί κάτοικοι τής Χαλκιδικής μαζί με τά μαχόμενα στρατεύματα πού ύποχωρούσαν, κατέφυγαν στις χερσονήσους τής Κασσάνδρας και του Άγίου Όρους και από κει μόλις έπεσε ή Κασσάνδρα, τράβηξαν για τις Σποράδες. Και οι μαχητές από αυτούς έσπευσαν να πολεμήσουν τούς Τούρκους, είτε σαν τακτικοί, είτε σαν άτακτοι, μαζί με τούς αδελφούς των Έλλήνων των νοτιών περιοχών. 5

Ειδικώτερα, Χαλκιδικιώτες άγωνιστές έδρασαν στην άμυνα και στην ήρωική έξοδο του Μεσολογγίου. Και ακόμα, ανάμεσα στους θυσιασθέντας υπερασπιστάς των Ψαρρών ήταν και πολλοί συμπατριώτες μου, μάλιστα δέ μεταξύ των άρχηγών τής αντίστάσεως συγκαταλέγεται και ένας Κασσανδρινός. Με πολλή συγκίνηση, άνάμικτη με υπερηφάνεια, συλλέγω στοιχεία πάνω στο θέμα αυτό και έλπίζω σύντομα να τά δημοσιεύσω, έμφανίζοντας μία άγνωστη σελίδα των εθνικών άγώνων τής Χαλκιδικής.

**Γυναίκες κλεισμένες μέσα σε
σάκκους καταξεσχίζονται από
άγριέμενες γάτες και ποντίκια.**